

Повідомляю вам, що 12 липня ми успішно висадилися в Нормандії на узбережжі в Ла-Узі поблизу Барфлера... на землю враз ступила велика сила воїнів... Кілька разів дещиця наших звитяжців розбивала величезну армію ворога...

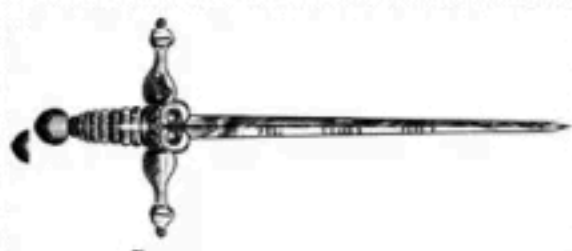
*Лист канцлера собору Святого Павла
своїм друзям у Лондоні*

— **Н**е спи, бий тебе Божа сило!
«Лавдей» Фіцтелбот² здригнувся й підняв голову. Він відчув, як Отець штрикнув його в ребра гострим ліктем. Обличчя обдавало холодними бризками солоної води, але гойдання судна, на якому пливли воюки, все одно ненадовго його приспало.

Уві сні він був удома.

Однак коли він розплющив очі, то побачив, що знаходиться в іншому місці. Вони й досі були тут. Просто

² Прізвище *FitzTalbot* складається з двох частин. *Fitz* — префікс або частка перед прізвищами англо-нормандського походження. Походить від нормандського *fiz* і *filz*, що означає «син». Його використовують, щоб пов'язати прізвище з іменем батька й зрідка матері: для порівняння — Фіцжеральд, Фіцпатрік. *Talbot* означає породу мисливської собаки, розповсюджену в середньовічній Англії. Нині вимерла, її вважають предком сучасних біглів і бладхаундів.

серед моря. Так далеко вони ніколи ще не запливали. І щомиті все більше й більше віддалялися від домівки.

Десяток їх заледве вмістилося на маленькому пінасі³: Фіцтелбот на правому борті, Міллстоун, Шотландець і Мураха навпроти, священник, якого вони називали Отцем, поруч на кормі, а лучники Теббі, Ромфорд і Торп посередині між ними всіма.

Іще двоє лучників веслували. То були брати з Вельсу, що приєдналися до їхньої ватаги напередодні відплиття з Портсмута на когу⁴ «Сент-Мері».

Лавдей вдивився в горизонт. Нормандія. Франція. Здається, з усієї ватаги тільки він і Шотландець коли-небудь перетинали межі англійських вод. Ще й жоден із них не знав берега, тієї темно-сірої смуги, яку вихоплював світанок за пів милі від судна. Ба більше, сер Роберт ле Строндж віддав екіпажу до біса туманні накази. Все, чим вони володіли, — це його слова, що вони повинні лише вдертися на берег і відтяти волохаті яйця кожному французу, який стане на їхньому шляху.

Коли Лавдей запитав сера Роберта, чи він, разом із королем і великими лордами, знають бодай щось про кількість французів, які можуть чекати на березі з натягнутими арбалетами й наставленими списами, аби не втратити ненароком свої яйця, той легковажно махнув рукою й відказав, що для хорошого ігрища їх буде достатньо. І додав, що це безпосередній наказ

³ Легкий маленький човен, який пливе за допомогою весел або рідше вітрил.

⁴ Ког — тип однощоглового середньовічного судна, що використовували для торгівлі й транспортування, а також у військових цілях.

маршала армії, лорда Воріка⁵, який отримав його від самого короля Едварда.

Благородні мужі. Звитяжні лицарі. Майстри свого ремесла.

Лавдей подумав, що якби він захотів добре розважитися, то залишився б удома в Ессексі, грав би в кості в корчмі біля Колчестера й за копійки раював би ніч між стегнами Гільди, доньки корчмарки.

Але серу Роберту не сказав нічого. Той чоловік був дурнем, але цей бевзень найняв їх повернути цю авантюру. І платитиме їм подальші сорок днів. За платню Пси служили своїми мечами й луками будь-кому й у будь-якій пригоді, де знадоблялась груба сила й гостра сталь. Того літа заробіток давала війна. Наймачі від сера Роберта запевняли, що платить він справно й не надто втручається. Та багаторічний досвід нагадував Лавдею, що інші роботодавці такими зговірливими не були.

Ось він: прожив сорок три літа, досі підтягнутий і дужий, а проте скроні посивіли, живіт погрубшав, а суглоби нагадували про вік. А ось і його ватага: Ессекські Пси, як їх називали. Деякі з них народилися в Ессексі. Бувалі вояки. Набиті в крихітний пінас, прямували нарозвидні до французького берега.

Тисяча кораблів із п'ятнадцятьма тисячами воїнів. Король починав свій великий похід на Францію.

Ессекські Пси йшли в авангарді. Лавдей хотів лише одного і його бажання ніколи не змінювалось. Хотів, аби всі повернулися додому живими і з грошима.

⁵ Граф Ворік — один із найстаріших титулів Англії і Сполученого Королівства. Використовують донині.

Товстоший каменяр Гілберт Еттекліфф на прізвисько Міллстоун⁶ блював у море на прові⁷ човна. Лавдей знав, що це морська хвороба, а не страх, бо той майже ніколи не боявся, часом навіть занадто. Вони познайомилися сім років тому. Тоді цей важкорукий і тихоголосий кентець проломив голову майстру на помості Рочестерського собору й так поставив крапку в суперечці про зведення нового шпилю, а потім покинув мулярську справу заради розбоїв і бійок.

Відтоді він ще не чув від Міллстоуна різкого слова й ніколи не бачив, щоб той відступав. І від такої його поведінки йому іноді робилось лячно.

Утім, наразі це найменше, що його турбувало. Коли валлійці налягли на весла, Лавдей спробував направити ніс висадкового човна за течією до берега й відчув, як їх доволі сильно несе просто на північ, під найвищу точку скелі.

«Якби я організовував оборону, то саме там поставив би арбалетників».

Лавдей звелів своїм людям не висовуватися й спостерігати за узбережжям. Водночас він намагався стежити за хвилями попереду, щоби вчасно вистрибнути за борт і затягнути човен на пісок, коли стане достатньо мілко. Пів дюжини інших висадкових суден неподалік також боролися з течією, тому не важко було здогадатися, про що саме думають їхні керманічі.

Ватажку пересохло в роті.

⁶ Англ. *Millstone* означає «жорно».

⁷ Передня частина судна (морськ., діал.).

Він озирнувся назад і побачив опасистий корпус «Сент-Мері» й десятки когів, заякорених навколо неї. Їхні черева от уже дві доби носили в собі припнутих коней, готових вирватися на волю, гарцювати й форкати. Лицарі й латники⁸ крутилися на мішках із соломою. Лучники й піхотинці мерзли й карлючилися, лежачи на мокрій палубі.

Лавдей вийняв корок зі своєї шкіряної баклаги й добряче ковтнув елю. Міцно приправлений прянощами напій уже майже зіпсувався. Він відригнув і відчув присмак шавлії. Передав баклагу Отцю й, зібравши в собі набагато більше відваги, ніж мав зазвичай, гукнув Псам бойове гасло, почуте в Лондоні багато років тому, коли пропивав винагороду за похід, від одного іспанця — смаглявого чоловіка, який воював проти сарацинів і на згадку про ті часи мав довгий шрам через ціле обличчя, від лінії волосся й до підборіддя.

— *Desperta ferro*⁹!

— *Нехай постане залізо!*

Не встигли ці слова злетіти з його вуст, як повітря розрізав залп арбалетних стріл¹⁰. На скелі праворуч від них спалахнуло багаття. Згори до Лавдея донісся лемент французів. А потім вони й самі з'явилися. Зо два загони вояків, можливо, і більше, розмахували

⁸ Латник — середньовічний воїн, одягнутий у лати — обладунки з великих металевих пластин. Зазвичай латники воювали в складі важкої кінноти.

⁹ Дослівно «Прокинься, залізо». Середньовічне бойове гасло альмогаварів, легкої піхоти королівства Арагон та інших королівств Піренейського півострова в XIII—XIV ст.

¹⁰ Арбалетна стріла відрізняється від стріли лука тим, що коротша (30—40 см) і товстіша.